

Spółeczność karaimska w Łucku była nieliczna. I to nawet bardziej, niż nam się wydaje: znaczna część jej członków w tym mieście... wcale nie mieszkała!

Karaimi w okolicach Łucka

Wydawca „Karaj Awazy”, Aleksander Mardkowicz w 6 numerze czasopisma opublikował listę miejscowości, w których w drugiej połowie XIX stulecia mieszkali Karaimi. Zawiera ona 40 nazw wiosek położonych w okolicach Łucka. Mardkowicz podaje, że nazwy te znalazł w starych dokumentach, a „dziś tylko w jednej spośród wymienionych wiosek, w Jarosławiczach mieszka pojedynczy Karaim. W pozostałych nie zachowała się nawet pamięć o Karaimach”¹.

Karaimem, którego Mardkowicz miał na myśli, był zapewne Nowach-Jakow Firkowicz (1881–1936), syn Izaaka i Estery z domu Nowickiej. Z rodzinnych przekazów wiemy też, że w okresie międzywojennym poza Łuckiem mieszkał Emanuel Nowicki, który prowadził młyny w Nieświczu i Ledóchówce, a wcześniej w Czeknie, gdzie przyszło na świat dwoje z jego trojga dzieci: córka Anna, później Dubińska, i syn Józef. W tymże Czeknie młynarzem był też Mojżesz Gołub, który mieszkał tam z żoną Aleksandra

z domu Abrahamowicz i synami: Aleksandrem, Józefem i Danielem.

Wspomniane stare dokumenty to zapewne te, na które Mardkowicz natrafił w babinie łuckiej kienesy (przed jego rozbiórką przy okazji remontu w połowie lat 20 XX w.) i z których kilka, głównie listów, opublikował na łamach „Karaj Awazy”². W jednym z nich, wyroku z 6 kwietnia 1766 r. rozstrzygającym spór skłóconych Karaimów, która z nich jakie miejsce ma na owym babinie zajmować, jedna z adwersarek wymieniona jest jako „Ickowa z Dworca żona”. Wioski Dworzec na liście Mardkowicza nie znajdujemy, być może dlatego, że miejscowość o tej nazwie w XIX w. stała się przedmieściem Łucka, zaś w 1910 r. została oficjalnie włączona w obręb miejskich granic. Jest tam za to Trysteń, który pojawia się w innym dokumencie – liście napisanym w języku polskim „15 Oktobra 1857 roku” i podpisanym przez zamieszkałych w tej wiosce Karaimów, Eliazara syna Nisana (Nowickiego) oraz Abrahama syna Szałoma (Firkowicza). Prosił w nim hazzana w Łucku, by ten „był tyle łaskaw (jeżeli może) przyjechać do wsi Trystenienia (...), gdyż mam zarzącać kilka sztuk bydła”. Dowiadujemy się z niego nie tylko nazwy miejscowości, ale także tego, czym się tam owi Karaimi zajmowali, nadawca pisze bowiem: „gdzie ja zostaje na Arendzie”.

Co dokładnie było przedmiotem tej arendy, nie wiadomo. Najprawdopodobniej była to karczma. Zachowana w archiwum gminy lista jej członków z uwzględnieniem ich zawodów i źródeł utrzymania³, sporządzona około roku 1854 wymienia aż jedenastu szynkarzy na 54 figurujące na niej osoby. O takim zajęciu Karaimów – i zamieszkiwaniu ich po okolicznych wsiach – w latach 20 XIX w. wspomina również Aleksander Koziaradzki (1813–1860), polski lekarz, który w dzieciństwie spędził kilka lat w Łucku, gdzie

SIFCEGI SAŁAŁARNYN

ciwresinde Łuckanyn, kajsyłarda ołtururedler Karajlar ekiñci jarymyn-da XIX jizjılınyn (cyharhandy kart jazsyłardan).

Bilostok	Kniginin	Połonka	Torokanow
Bokujma	Krasna	Połonna	Trysten
Boremel	Krupa	Pryhonow	Uhrynów
Czarukow	Ławrow	Radomysze	Werbajajow
Holatyn	Neboszka	Ratniow	Wigurec
Horodnica ułł	Nowyjstaw	Rekañ	Wojnice
Horodyszcze	Ostrow	Siedmiarok	Wolice
Imstyszyn	Paszowaja	Skurc	Wowkowyj
Jałowic	Plaszowaja	Smolawa	Zaturec
Jarosławic	Pereweredow	Smordwa	Zołocuwka

Birden 40 sała. Hali bar oł sahyňhan sałałardan ancak bir sałada Jarosławicte ołturady bir Karaj. Kałdyk sałałarda sahyncyda Karajlar-nyn unutułdu.



uczęszczał do szkoły: „Sposoby zarobkowania ich [Karaimów – przyp. red.] były: zajmowanie się furmanką, rzeźnictwo, sprzedawanie nabiału. Niektóre familie przeniosły się na wieś i zajmowały się uprawą roli lub szynkowaniem”⁴.

Dwadzieścia innych, sporządzonych w języku karaimskim „dokumentów z babińca” poddał analizie językowej i wydał w ostatnich latach Michał Németh⁵. Znajdujemy w nich w sumie 27 nazw miejscowości, gdzie mieszkali Karaimi.

W archiwum gminy karaimskiej w Łucku, wśród papierów „ocalonych z babińca” znajduje się jeszcze inny rękopiśmienny dokument, rzucający światło na osadnictwo karaimskie w okolicach Łucka. Powstały, jak wynika z dat życia wymienionych w nim osób, w roku 1845 bądź 1846, zawiera imiona i nazwiska 32 Karaimów (31 mężczyzn i jednej kobiety) oraz nazwy 30 miejscowości, w których mieszkali. Wydaje się, że to ten dokument właśnie stanowił podstawowe źródło, z którego Mardkowicz czerpał informacje do swojej listy. Świadczą o tym pewne osobliwości zapisu ich nazw. Znajdujemy tam *Imstysyn*, który można zidentyfikować jako Mstyszyn, wieś położoną ok. 15 km na południe od Łucka. Na liście w „Karaj Awazy” została ona zapisana w identyczny spo-

Josif Rudkowski był jednym z tych łuckich Karaimów, którzy mieszkali nie w mieście, a w jego okolicach. Czym się zajmował w Kuczkarówce, Ostrowie, Dorohostajach, tego niestety nie wiemy. Na zdjęciu Josif z synem Ananią, ok. 1907 r.

sób, z ‘i’ na początku oraz w wymowie typowej dla dialektu południowozachodniego (łucko-halickiego) z ‘s’ zamiast ‘sz’. Ponadto *Horodnica utlu* (czyli ‘Horodnica duża’) na liście Mardkowicza wydaje się być dokładnym tłumaczeniem hebr. *Horodnica gadol* w rękopisie.

Co ciekawe, Mardkowicz, który bez wątpienia przestudiował wszystkie te dokumenty, pominął przy zestawianiu swego wykazu kilka pojawiających się tam toponimów. W dokumentach opublikowanych przez Németha są cztery takie nazwy: wieś Boratyn i Mychlin, osada Niemieckie oraz miejscowość Rudecki, zidentyfikowana jako wieś Rudecka koło Jarosławic w powiecie dubieńskim. Z wymienionych w rękopisie z 1845/1846 nie znalazły się w „Karaj Awazy” trzy: Chotyń, Horodniczka, za którą kryje się najprawdopodobniej Horodnica Mała, oraz Wygoda. Za to Mardkowicz podaje nazwę miejscowości, której w zachowanych dokumentach nie udało się odnaleźć, a mianowicie Niebózkę (10 km na północ od Łucka). W ten sposób liczba wiosek w okolicach Łucka, gdzie zamieszkiwali Karaimi, wzrasta do 48.

Ale na tym nie koniec. Jest bowiem jeszcze jedno źródło, którego Mardkowicz nie wykorzystał, choć miał je w zasadzie pod ręką. Chodzi mianowicie o odpisy ksiąg metrykalnych. O ile

wszystkie śluby miały miejsce w Łucku, a przy urodzinach nazwy miejscowości na ogół nie odnotowywano, to prowadzony od roku 1871 rejestr zgonów zawiera dokładne informacje dotyczące miejsca śmierci i pogrzebu. Napotykamy tam nazwy kolejnych wiosek i osad, a ogólna liczba miejscowości (nie licząc powojennych zapisów zgonów, które miały miejsce na Ziemiach Odzyskanych) przekracza 80!



Jeżeli chodzi o geograficzne rozmieszczenie, znaczna większość tych miejscowości znajduje się na południe od Łucka, pomiędzy drogą na Horochów na zachodzie a traktem dubieńskim na wschodzie. Wynika to zapewne z faktu, że tereny te były gęściej zaludnione, z przewagą gruntów rolniczych, co stwarzało lepsze warunki do prowadzenia interesów niż na bardziej zalesionej i mniej zaludnionej północy. Chętnie osiedlali się Karaimi w wioskach w gminie Czaruków (Biskupicze, Czaruków, Gródek, Horodyszczce, Mychlin, Nieświcz, Ostrów, Siedmiarki, Skurce, Uhrynów, Wigurycze), Połonka (Boratyn, Horodyszczce, Górka-Połonka, Ławrów, Mstyszyn, Nowy Staw, Radomyśl, Ratińów, Suchowola, Werbjajów) oraz Jarosławicze (Borzemiec, Horodnica Mała i Duża, Jałowice, Nadczyce, Rykanie, Rudecka, Wygoda). Pięć miejscowości leżało tuż pod Łuckiem, a dziś stanowią po prostu dzielnice miasta. Są to wspomniany Dworzec (obecnie jedynie historyczny toponim), Czerczyce, Krasne (gdzie wed-

ług tradycji miały być pierwsze siedziby Karaimów po ich przybyciu do Łucka), Kuczkarówka i Wólka (w tej położonej nad rzeczką Głuszec osadzie w połowie XIX w. założono nowy cmentarz karaimski po likwidacji starego). Do tej grupy można zaliczyć też Teremno, które dziś jest przedmieściem Łucka.

Najdalej na zachód położoną miejscowością, gdzie niegdyś mieszkali Karaimi, są odległe o 36 km Zaturce. Na wschód – Tarakanów (54 km), na południe – Sestratyn (89 km; to również najodleglejsza miejscowość ze wszystkich), na północ – Susk (29 km). Średnia odległość do Łucka wynosi 27 km, co w praktyce oznacza mniej więcej jeden dzień drogi pieszo.

Czy to wszystkie wioski, gdzie osiedlali się Karaimi? Z pewnością nie. Kwerendy archiwalne wciąż mogą przynieść – i przynoszą – nowe informacje. Wołodimir Szabarowski, badacz dziejów wołyńskich Karaimów i autor opublikowanej w 2013 r. w Łucku monografii *Karaimy na Wołyni*, odnalazł w archiwum w Żytomierzu interesujący dokument⁶. Dotyczy on obowiązującego od 1 stycznia 1808 r. w guberni wołyńskiej zakazu osiedlania się Żydów i prowadzenia przez nich karczmi po wsiach. Wprowadzenie i przestrzeganie tego zakazu nadzorowane było przez specjalne komitety. W kwietniu 1809 r. wątpliwości pewnego skrupulatnego policmajstra o nazwisku Szwerencowa wzbudziła Karaimi arendujący karczmę w ujeździe dubieńskim, dlatego skierował on pismo do gubernatora, z pytaniem, czy należy ich potraktować zgodnie z ukazem, czy też stanowią oni odrębną grupę i są z zakazu wyłączeni. Sprawa trafiła do komitetu odpowiedzialnego za przesiedlenie Żydów w guberni wołyńskiej, a ten zdecydował, że karaimscy arendarze mają być jednak eksmitowani i nakazał policmajstrowi sporządzenie ich imiennego wykazu. Raporty przygotowane przez Szwerencowa w 1809 r. pokazują, że Karaimi mieszkali w wioskach Pjanie (26 km na południowy wschód od Łucka, odnotowana w księdze zgonów), Wygoda (24 km, wspomniana w rękopisie z roku 1845/1846) oraz w Załawiu (ok. 20 km), które dotąd w dokumentach się nie pojawiało. W tej ostatniej miejscowości, jak wynika z odnalezionego przez W. Szabarowskiego dokumentu, w roku 1809 mieszkał z rodzicami i świeżo poślubioną żoną nie kto inny, jak młody Abraham Firkowicz.

W notatkach Józefa Sulimowicza znajdujemy informacje, że Abraham Magas, kupiec 3 gildii i jeden z najbogatszych Karaimów w Łucku, jest wspomniany w dokumencie z 1832 r. („sze-

Michał Gołub (1871–1948), młynarz z Czekna, z żoną Aleksandrą i synami. Młynarzem był też ojciec Michała, Izaak (1821–1876), a dziad, Abraham (1799–1855) wymieniony jest w dokumencie z 1854 r. jako zamieszkały w Mstyszynie (*Imstyszyn*).



Archiwum ZKP



Młyn w Czeknie, gdzie gospodarzył Michał Gołub ze swymi synami. Dziś Czekno nosi inną nazwę, a po młynie nie ma już śladu.

Archiwum ZKP

tar z Eupatorii”) jako dzierżawca stacji pocztowych w Młynowie i Warkowiczach w okolicy Dubna. Niestety, jak dotąd nie udało się zidentyfikować tego dokumentu. Trudno więc dziś powiedzieć, ile jeszcze miejscowości uda się w źródłach odnaleźć.



Wśród Karaimów zamieszkałych w okolicach Łucka można znaleźć przedstawicieli większości miejscowych rodzin. Z 25 karaimskich nazwisk odnotowanych w *rewizjskich skazkach*, czyli spisach ludności, z lat 1834 i 1858, jedynie pięć – Bubon, Kirgiłowicz, Maksakowicz, Mardkowicz i Szpakowski – nie występuje poza miastem. Nawet przybysze z Halicza, Izaak Abrahamowicz i Mojżesz Mordkowicz, którzy pożenili się z łuczankami (Izaak w roku 1878 z Zofią Bezekowicz, a Mojżesz w 1885 z Małką Kaliską), zamieszkali nie w Łucku, a w jego okolicach. Warto tu wspomnieć, że Mordkowicz osiadł w Krasnem, ale nie na wspomnianym wyżej dawnym przedmieściu, ale w wiosce położonej ok. 30 km na południe, w powiecie dubieńskim. Na to, że chodzi o inną miejscowość, wskazuje określenie *село* (ros. hist. ‘wieś posiadająca cerkiew’), podczas gdy przedmieście Krasne jest opisywane jako *деревня* (‘wioska nie posiadająca cerkwi’) albo wręcz jako *предместие*

‘przedmieście’. Niestety, w wielu wypadkach dokładna identyfikacja miejscowości jest dość trudna, zwłaszcza gdy w bliższej i dalszej okolicy Łucka występuje kilka wiosek o tej samej nazwie, jak np. Boratyn, Horodyszczce, Ostrów, Nowosiółki.

Dane zawarte w rejestrze zgonów i pozostałych dokumentach są na ogół fragmentaryczne i wymagają dokładniejszej analizy, by móc prześledzić, jak to osadnictwo zmieniało się w czasie. Cztery miejscowości występują we wszystkich źródłach, to jest w „Karaj Awazy”, w listach opublikowanych przez Németha, w rękopisie z gminnego archiwum oraz w rejestrze zgonów. Są to: Czaruków (22 km na południowy zachód od Łucka), Jarosławicze (20 km na południowy wschód, w kierunku na Dubno), Nowy Staw (8 km na południowy wschód) oraz Ostrów (32 km na południowy zachód, choć w grę może wchodzić też inna miejscowość o tej nazwie, położona w rejonie Tesłuchowa, 56 km na południe). Z wyjątkiem Jarosławicze, gdzie obecność członków rodziny Firkowiczów, a konkretnie Nowacha Jakowa syna Izaaka i jego potomków jest zaświadczona przez 90 lat, od lat 40 XIX w. do lat 30 XX w., nie da się stwierdzić z całą pewnością, czy Karaimi zamieszkiwali w danej miejscowości nieprzerwanie. W niektórych wioskach karaimskie rodziny żyły nawet przez kilka dekad. Na przykład rodzina Bezikowiczów

Znane i nieznane

karaimskie siedliska



Archiwum ZKP

Alina Robaczewska z synem Eugeniuszem, Sabina Nowicka, żona Michała oraz Anna i Amalia Nowickie, córki Emanuela na podwórzu w Ledóchówce.

rezydowała we wspomnianym Nowym Stawie przez ponad 20 lat – co najmniej od roku 1862 do 1885. Z kolei Szałom syn Simchy-Icchaka Kaliski, jak dowiadujemy się z listu opublikowanego przez M. Nemétha, mieszkał w Złoczówce (27 km na południe) w roku 1862 i tam też zmarł trzynastcie lat później, w 1875 r. Jego krewni pozostali tam do co najmniej 1899 roku.

Były też takie rodziny, członkowie których żyli rozproszeni po różnych wsiach w tym samym czasie. Na przykład w rękopisie z roku 1845/1846 znajdujemy Josefa Abrahama Grecznego w Czarukowie, jego starszego syna, Izaaka Moszego w Chotyniu (55 km od Czarukowa), a wnuka, Mordechaja syna tegoż Izaaka Moszego, w Kniahininie (36 km).

Stara chata w Ledóchówce i jej gospodarz. W głębi dwie Sabiny Nowickie.



Archiwum ZKP

Niektórzy latami mieszkali w jednej wiosce, inni przenosili się z miejsca na miejsce. Do tych ostatnich należał Izaak Szałom Rudkowski. Jak wynika z listów, w 1862 r. mieszkał w Uhrynowie (30 km na południowy zachód), jednak dwadzieścia lat później zmarł w Poddebcach (16 km na wschód). Jego syn Josif musiał spędzić kilka lat w Kuczkarówce pod Łuckiem, gdyż w rejestrze zgonów odnotowano tamże śmierć trójki jego małych dzieci w latach 1878–1883. Następnie przeprowadził się do Ostrowa, gdzie w latach 1883–1892 stracił kolejnych dwoje dzieci oraz matkę. W roku 1895 żył z rodziną w Dorohostajach (35 km na południowy wschód), gdzie w połogu zmarła jego żona, Róża, wydawszy na świat ich dziesiąte dziecko, które zresztą też nie przeżyło. Wreszcie sam Josif zakończył życie w 1908 r. w Łucku.



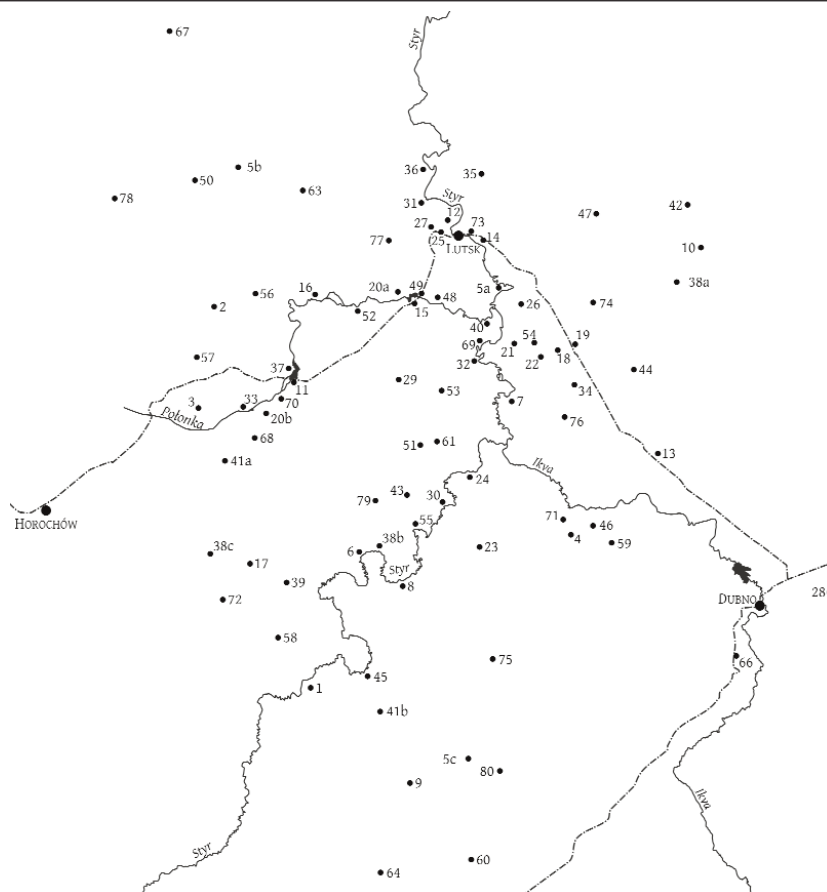
Ilu dokładnie łuckich Karaimów mieszkało poza Łuckiem – na to pytanie niełatwo odpowiedzieć. Można się jednak pokusić o ustalenie choć w przybliżeniu, jak duży odsetek społeczności wybrał życie i pracę w okolicznych wioskach. Z 211 zgonów wpisanych do księgi metrykalnej pomiędzy rokiem 1871 a 1915, 74 miały miejsce w Łucku, a 131 w jego okolicach, co daje odpowiednio 35 i aż 62 procent! Ze spisów wiemy, że w roku 1834 łucka społeczność składała się ze 105 mężczyzn i 116 kobiet, a w roku 1858 ze 107 i 121. Mężczyzn i chłopców powyżej 15 roku życia było odpowiednio 67 i 76. Rękopis z roku 1845/1846 zawiera imiona 31 Karaimów płci męskiej, co pozwala z grubsza przyjąć, że w połowie XIX w. ponad 40 procent męskich członków społeczności w wieku produkcyjnym żyło poza miastem. Z zarejestrowanych w latach 1871–1915 38 zgonów dzieci poniżej 10 roku życia 14 miało miejsce w Łucku (37 proc.), zaś 24 – w okolicach (63 proc.). Te dane również potwierdzają fakt, że większość łuckich Karaimów żyła rozproszona po okolicznych wsiach.

Przyczyn takiego stanu rzeczy należy szukać bez wątpienia w kwestiach ekonomicznych. Po wielkim pożarze, który w 1781 r. strawił ponad 400 domów, wiele kościołów i budynków publicznych, Łuck znacznie podupadł. Za czasów Rzeczypospolitej stolica województwa, pod rosyjskim panowaniem utracił funkcje administracyjne na rzecz Żytomierza i stał się miastem powiatowym. Kolejny pożar w roku 1845, który pochłonął znaczną część miasta, doprowadził do jego dalszego upadku ekonomicznego.

Sytuację nieco poprawiła budowa w początkach lat 70 XIX w. szosy kijowsko-brzeskiej, ale w samym mieście Karaimi i tak mieli nikłe szanse w konkurencji z przedstawicielami nieporównanie liczniejszej i prężniejszej społeczności żydowskiej (przed II wojną światową łucka gmina żydowska była najliczniejsza na Wołyniu). Dlatego okazji do zarobku musieli szukać w okolicach.

To rozproszenie wydaje się cechą charakterystyczną łuckiej gminy. Oczywiście, w innych społecznościach też zdarzały się rodziny i pojedyncze osoby zamieszkujące poza tradycyjnymi skupiskami (przykładem może być rodzina Eszwowiczów z Halicza, która arendowała karcznię w pobliskich Dubowcach, a jej członkowie zyskali przydomek „Dubowecki”), ale w Łucku zjawisko to występowało, jak wynika z powyższego, na wyjątkowo znaczną skalę. Bez wątpienia oddziaływało na życie społeczne i religijne – pomyślmy, jakim problemem było na przykład uczestniczenie w sobotniej liturgii – czy na status języka karaimego. A lista miejscowości, w których „łuccy” Karaimi mieszkali, z pewnością jeszcze się wydłuży.

Anna Sulimowicz



Lista miejscowości, w których zamieszkiwali Karaimi:

1. Beresteczko (Берестечко); 2. Białostok (Білосток); 3. Biskuricze (Бережанка); 4. Vokujma (Вокійма); 5. Voratyn (Воратин; możliwe gózne lokalizacje); 6. Vogemel (Воремель); 7. Borzemiec (Боремець); 8. Chrynniki (Хрінники); 9. Chotyń (Хотын); 10. Chorłupury (Хорлуپی); 11. Czaruaków (Чаруків); 12. Czerczycze (Черчиці); 13. Dorohostaje (Дорогостаї, Пуґачівка); 14. Dworzec (Дворец); 15. Górka-Polonka (Гірка Полонка); 16. Gródek (Городок); 17. Holatyn (Горішне); 18. Horodnica Mała (obecnie część Horodnicy Wielkiej); 19. Horodnica Wielka (Велика Городниця); 20. Horodyszcze (Городище; kilka miejscowości o tej nazwie); 21. Jałowicze (Яловичі); 22. Jarosławicze (Ярославичі); 23. Kniahinin (Княгинине); 24. Krasne (Красне); 25. Krasne (Красне, obecnie lewobrzeżna dzielnica Łucka); 26. Kupa (Крупа); 27. Kuczogówka (Кічкарівка, dzielnica Łucka); 28. Lipa (Липа); 29. Ławrów (Лаврів); 30. Malewo (Малево); 31. Miłusze (Милуші); 32. Mstyszyn (Мстишин); 33. Mychlin (Михлин); 34. Nadczycze (Надчиці); 35. Niebózka (Небіжка); 36. Niemieckie (Маяки); 37. Nieświcz (Несвіч); 38. Nowosiółki (Новосілки lub inna lokalizacja Набережне); 39. Nowostawy (Новостав); 40. Nowy Staw (Новостав); 41. Ostrów (Діброва lub Острів); 42. Palcze (Пальче); 43. Paszowa (Пашева); 44. Pjanie (Радянське); 45. Płasowa (Пляшева); 46. Pereweredów (Перевередів); 47. Poddębsce (Піддубці); 48. Połonka (Полонка); 49. Połonka (niezlokalizowano); 50. Prohonów (obecnie część miejscowości Смолигів); 51. Radomyśl (Радомишль); 52. Ratniów (Ратнов); 53. Rykanie (Руканіе Маłe – Загатинці, Руканіе Велике – Велике); 54. Rudecka (obecnie część

Jałowicz); 55. Rusinowe Beresteczko (Берестечко); 56. Siedmiarki (Сьомаки); 57. Skurcze (Скірче); 58. Smolawa (Смолава); 59. Smordwa (Смордва); 60. Srybno (Срібне); 61. Suchowola (Суховоля); 62. Susk (Суск); 63. Szeper (Шепель); 64. Sestratyn (Сестратин); 65. Teremno (obecnie dzielnica Łucka); 66. Tarakanów (Тараканів); 67. Trysteń (Тристеня); 68. Uhrunów (Угринів); 69. Wierbjajew (Вербайв); 70. Wigurycze (Вигуричі); 71. Wojnica (Війниця); 72. Wolica (Волиця-Лобачівська); 73. Wólka (dzielnica Łucka); 74. Worotniów (Воротнів); 75. Wólkowyje (Вовковий); 76. Wygoda (obecnie część Nadczyc); 77. Zaborol (Забороль); 78. Zaturce (Затурці); 79. Złoczówka (Золочівка); 80. Żabokrzyki (Бригадирівка). Nie zaznaczone na mapie: 81. Ledóchówka (Новоукраїнка, na pd. wsch. od Nadczyc); 82. Młynów (Млинів, na pd. od Dorohostajów); 83. Warkowicze (na pn. wsch. od Dubna); 84. Załawie (Залав'я, na wsch. od Horodnicy).

Przypisy:

- [A. Mardkowicz], *Sifcegi sałafarnyn*, „Karaj Awazy”, z. 6, 1933, s. 22.
- A. Mardkowicz, *Sahyncyna „babinecniin”*, „Karaj Awazy”, z. 6, 1933, s. 1-10.
- A. Sulimowicz, *A Document on the Economic Status of the Lutsk Karaites in the Mid-19th Century*, „Karaites Archives”, t. 2, 2014, s. 177-200.
- A. Kozieradzki, *Wspomnienia z lat szkolnych 1820-1831*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962, s. 51.
- M. Németh, *Unknown Łuck Karaim Letters in Hebrew Script (19th–20th Century). A Critical Edition*, Kraków 2011; tegoż, *A North-Western Karaim Manuscript Found in Lutsk – A Case of Dialect Mingling?*, „Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis”, nr 129, 2012, s. 139-162; tegoż, *Karaim Letters of Jehoszafat Kaplanowski. I. A Critical Edition; II. Linguistic Analysis*, „Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis”, nr 130, 2013, s. 237-276.
- V. Shabarovskyi, *On the Lutsk Period in the Biography of Abraham Firkowicz*, „Karaites Archives” t. 3, 2015, s. 119-131.